

2016 Hak İhlalleri İzleme Raporu

Giriş ve Özet

Türkiye Protestan toplumu, büyük çoğunluğu İstanbul, Ankara ve İzmir'de olmak üzere, irili ufaklı yaklaşık 140'dan fazla topluluktan oluşmaktadır.

Protestan toplulukların kurduğu 5 vakıf, 3 vakıf temsilciliği, 34 kilise derneği ve bu derneklere bağlı 30'un üzerinde temsilcilik bulunmaktadır. Geri kalan toplulukların bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Bunların yaklaşık 25 tanesi ev topluluğudur, geri kalan ise kamusal bir mekânı kullanan, ancak tüzel kişiliği olmayan topluluklardır.

Protestan toplumu, Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde kendi din görevlilerini yetiştirme olanağına sahip değildir. Protestan toplumu, din adamlarının büyük çoğunluğunu kendi içerisinde yetiştirmekte, küçük bir kısmı yurt dışında bulunan ilahiyat okullarında eğitim almakta, bir kısmı da yurt içinde düzenlenen seminerler aracılığı ile topluluk önderliği için gerekli bilgi ve becerileri edinebilmektedir. Yeterli yerli Protestan din adamı olmadığı için bazı kiliselerin ruhani liderliğini yabancı uyruklu pastörler yapmaktadır.

Protestan toplumu, hiyerarşik ve merkezi bir yapıya sahip değildir. Her topluluk kendi içinde bağımsız olarak hareket etmektedir. Ancak Protestan Kiliseleri arasında birlik, dayanışma ve ortak hareket etme amacı ile 80'li yılların sonundan itibaren kilise pastörleri bir araya gelmeye başlamış ve 90'lı yılların ortalarından itibaren bu birliktelik yapısal bir ivme kazanarak kısa adı TeK (Temsilciler Kurulu) olan Protestan Kiliseler Birliği kurulmuştur. Eski dernek yasalarındaki sınırlamalar nedeniyle uzun yıllar TeK'in resmi makamlar önünde temsil sorunu olmasından dolayı, Dernekler Kanunu'nun değişmesi ile dernek kurulmasına karar verilmiştir. Protestan Kiliseler Derneği 23.01.2009 tarihinde kurulmuştur. Şu anda Protestan Kiliseler Derneği, Türkiye Protestan toplumunun temsil ve birlik kurumu olarak faaliyetini sürdürmektedir.

Protestan Kiliseler Derneği, 2007 yılından itibaren Türkiye'deki Protestan toplumunun durumunu ortaya koyan izleme raporları[1] yayınlamaktadır. Protestan Kiliseler Derneği, inanç ve fikir özgürlüğüne büyük önem vermekte, bunların herkes için ve her yerde hayata geçmesini istemekte ve bu yönde çaba sarf etmektedir. Her yıl yayınlanan, Protestan toplumunun durumunu ortaya koyan, izleme raporlarının bu amaca hizmet etmesini amaçlamaktadır.

2016 yılında Türkiye her yönden bir terör ve şiddet dalgasıyla karşı karşıya kalmış, 15 Temmuz'da vahim bir darbe girişimi yaşamış, tüm bu nedenler ile OHAL ilan edilmiş ve hâlâ bu durum devam etmektedir. Protestan toplumu, toplumun geri kalanı ile birlikte bu zorlu süreçten etkilenmektedir. Ancak Protestan toplumu ilk günden itibaren terör ve darbe girişiminin karşısında, demokrasinin yanında yer almıştır ve almaya devam etmektedir.

Ulusal ve uluslararası yasalarda ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde yer verilen en temel insan haklarından olan din ve inanç özgürlüğü, ülkemizde ulusal ve uluslararası kanunlar ve anayasal güvence altındadır. Ancak 2016 yılında da Protestan toplumu açısından bazı temel sorunlar varlığını sürdürmüştür. Türkiye'de inanç özgürlüğünün gelişmesine katkı sağlaması amacıyla, Protestan toplumunun 2016 yılında din ve inanç özgürlüğü açısından yaşamış olduğu bazı deneyimleri, sorunları ve olumlu gelişmeleri ortaya koyan bir rapor hazırlanmıştır.[2] 2016 yılındaki durum kısaca şöyle özetlenebilir:

- Protestan Hristiyanlara yönelik nefret suçları 2016 yılında da devam etmiş, Protestanlara ve kiliselerine yönelik fiziksel saldırılar görülmüştür. 2016 yılında kiliseler ciddi bir terör tehdidi ile karşı karşıya kalmış, yoğun güvenlik önlemleri alınmıştır.
- İbadet yeri kurma ve ibadet için kullanılan mekânların kullanımını sürdürme ve var olan ibadethaneleri kullanma talepleri ile ilgili sorunlar devam etmektedir.
- Noel ve yılbaşı döneminde Noel ve yılbaşının kutlanmasına yönelik nefret söylemleri içeren billboard reklamları, afişler, sokaklarda dağıtılan nefret söylemlili broşürler ve özellikle Noel Baba'nın başına silah dayanması mizansenleri, gazete haberleri ve televizyon programları, kutlamalar döneminde tedirginlik yaşanmasına neden olmuştur. Noel kutlamaları tüm bu söylemler ve terör tehdidi nedeniyle yoğun güvenlik önlemleri altında gerçekleştirilmiştir.
- Bazı ulusal basın yayın organlarında, yerel medyada ve sosyal medyada kiliselere ve Hristiyanlara yönelik nefret söylemlerinde artış meydana gelmiş, kilise ve terör örgütlerini yan yana getirici yayınlarda artış gözlemlenmiştir. Özellikle bazı kiliselerin direkt haber konusu olması o kiliseleri ve üyelerini endişeye sevk etmiştir.
- Protestan toplumunda dernekleşerek tüzel kişilik kazanma eğilimi 2016 yılında da sürmüştür. Ancak dernekleşme Protestan toplulukların tüzel kişilik kazanmasına önemli yarar sağlamış olsa da, tam olarak istenen çözümü getirmemektedir.
- Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersleri çerçevesinde sorunlar ve muafiyet hakkının kullanımının zorlaştırılması gibi sorunlar yaşanmaya devam etmektedir.
- Hristiyan öğrenciler için okullarda seçmeli olarak öğretilmesi düşünülen Temel Dini Bilgiler dersine ait ders kitabı hazırlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı onayına sunulmuştur. Ders kitabının onaylandığı bildirilmesine rağmen bu konuda bir ilerleme olmamıştır.
- 2016 yılında da, Hristiyan din görevlisi yetiştirme hakkının korunması yönünde herhangi bir ilerleme olmamıştır. Bazı yabancı uyruklu kilise önderleri sınır dışı edilmiş, ülkeye girişe izin verilmemiş ve veya oturma izni yenilenmeme sorunları ile karşılaşmıştır. İzmir'de bir kilise önderi Fetö/PDY terör örgütü üyesi olma gerekçesi ile tutuklanmıştır.
- Kimliklerde bulunan din hanesi 2016 yılında da yerini korumuş ve ayrımcılık açısından risk oluşturmaya devam etmektedir.
- Malatya'da üç Hristiyan'ın 2007 yılında öldürülmesi ile ilgili davanın ilk mahkemesi sonuçlanmıştır.
- 2016 yılında başta Doğu Bayramı (Noel) ve Diriliş (Paskalya) kutlamaları olmak üzere kamuya açık alanda kutlama yapılması güvenlik nedeniyle gerçekleştirilmemiştir.

Nefret Suçları, Söylemleri, Sözlü ve Fiziksel Saldırıları

- 14 Şubat 2016 tarihinde Adana Yüreğir'de "Sevgililer Günü" vesilesi ile kilise üyeleri kilisenin önünde komşulara ve yoldan geçenlere çiçek dağıtımını yapmışlardır. Kilise üyeleri kiliseden ayrıldıktan sonra bir grup kilise önüne gelerek protesto ve tehditlerde bulunmuştur. Pazar günü tekrar gelececeklerini belirterek oradan ayrılmışlardır. Konu emniyet güçlerine bildirilmiş, o günden sonra emniyet güçleri düzenli olarak güvenlik önlemi almış ve olumsuz bir olay yaşanmamıştır.

- 23 Şubat 2016 tarihinde Diyarbakır Protestan Kilisesi önderi Ahmet Güvener ve ailesine yönelik radikal dini örgütlerden saldırı tehdidi olduğu ve güvenlik önlemlerinin artırılacağı ve kendisinin de güvenlik konularında dikkatli olması yönünde Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü tarafından resmi yazı tebliğ edilmiştir.
- 25 Şubat 2016 tarihinde bir grup, geceleyin Samsun Protestan Kilisesi'nin güvenlik kamerasını kırarak ve kapıyı tekmeleyerek içeri girmek istemiş ancak başarılı olamamıştır. Yapılan şikâyet üzerine şahıslar 4 gün sonra yakalanmış ve alkollü olduklarını belirtmişlerdir. Şahıslara mala zarar verme ve ibadethaneye zarar verme suçlarından dava açılmıştır. Kilise mala zarar verme suçundan şikâyetini geri çekmiştir. İbadethaneye zarar verme davası devam etmektedir.
- 31 Mart 2016 tarihinde, Genelkurmay Başkanlığına ait olduğu iddia edilen ve İŞİD terör örgütünün Ankara'da kiliselere saldıracağını belirten bir yazı basında ve sosyal medyada yer almıştır. Bu belge 2015 yılındaki benzer tehditler ile beraber Protestan toplumunda ciddi kaygı ve korku yaratmıştır. Bu yazının ardından emniyet güçleri Ankara'daki Protestan Kiliseleri ve Hristiyanlık içerikli radyo yayını yapan Radyo Shema başta olmak üzere tüm Türkiye'de kiliselere ve Protestan kurumlarına yönelik koruma önlemlerini çok ciddi oranda artırmış, birçok kilisede kilise üyeleri dahil aranarak ibadete alınmış, ibadet, toplantı ve kurumların çalışma saatlerinde ciddi fiziki önlemler alınmıştır. Bu süreç emniyet güçleri ile iletişim halinde atlatılmıştır. Bazı kiliselerde koruma önlemleri ve bazı Kilise önderlerinin yakın polis koruması devam etmektedir.
- 16 Temmuz 2016 tarihinde Malatya'da geceleyin darbe girişiminin yarattığı kaostan yararlanıp provokasyon çıkarmak isteyen birkaç kişi Malatya Kilisesi'nin camlarını kırmıştır. Komşuların müdahalesi ile polis olay yerine gelmiş ve bu kişiler içeri girmeden kaçmışlardır.
- 22 Kasım 2016 tarihinde Çanakkale Esenlik Kilisesi Pastörü telefon ile tehdit edilmiş ve konu adli makamlara iletilmiştir.
- 2016 yılında özellikle bazı ulusal medya, yerel medya ve sosyal medyada kiliseleri ve Hristiyanları karalayıcı, aşağılayıcı ve toplumu provoke edici tarzda yayınlarda artış gözlemlenmiştir. Özellikle Kutsal Kitabımız İncil'in bazı terörist sığınaklarında bulunması ve örgütsel bir materyal gibi sergilenmesi, resmi açıklamalara konu edilmesi ve bunun basın yayın kuruluşlarında yer bulması toplumumuzda derin bir üzüntüye yol açmıştır. Bu yayınların bazılarını karşı hukuki süreç başlatılmıştır.
- 2016 Noel Bayramı ve yılbaşı döneminde, geçen yıllara göre artan oranda bir Noel ve yılbaşı kutlama karşıtı kampanyalar yapılmıştır: Özellikle temsili Noel Baba'nın başına silah dayanması, sünnet edilmesi, sokaklarda afişler asılması, broşürler dağıtılması gibi... Bazı kamu kurum ve kuruluşlarının bu kampanyalara katılması, yoğun bir nefret iklimine yol açmıştır. Bu nefret kampanyalarına karşı adli makamlardan ve kamu otoritelerinden yeterli tepki görülmemektedir.

2015 yılında artış gösteren sosyal medya kaynaklı tehditler, 2016 yılında azalmıştır. 2015 yılındaki tehditlerle ilgili hukuki süreç başlamış, bazı zanlılar yakalanmış, bir kısmı ceza almış bir kısmının da mahkemesi devam etmektedir. Bu zanlılar örgütlü bir yapıdan daha çok basın yayından ve ülkemizin bulunduğu coğrafyanın yaşadığı acılardan etkilenmiş gençler görünümünü vermektedir. Bu nedenle mağdurlar bazı şikâyetlerden vazgeçmiştir.

İbadet Yerleriyle İlgili Sorunlar

Din ve inanç özgürlüğünün önemli bir parçası olan yasal olarak ibadet yeri kurma konusunda sorunlar, 2016 yılında da geçmiş yıllara benzer şekilde Protestanlar için devam etmiştir.

Konu ile ilgili önemli sorunlardan biri, belediyelerin oy kaybetme korkusu ve idarecilerin 'kilise yapılmasını onaylayan kişi' olmak istememesi nedeniyle, ibadet yeri başvurularının reddedilmesi veya bürokratik süreç içinde sonuçsuzluğa terk edilmesidir. Geçmiş yıllarda yapılan başvuruların olumsuzlukla sonuçlanması veya hâlâ sonuçlanmaması bu durumun belirgin kanıtıdır.

Tüm bunların yanında, resmi kuruluşların tasarrufunda bulunan ve amacı dışında kullanılan tarihi kilise binalarından, bazı istisnalar hariç,[3] pazar günleri ve/veya bayram günlerinde dahi Hristiyan toplulukların yararlanması engellenmektedir. Protestan toplumunun önemli bir kısmı bu sorunu dernekler kurarak veya var olan derneklerin veya vakfın temsilciliğini alarak aşmaya çalışmaktadır. Ancak bu durumda bu mekânlar ibadet yeri olarak tanınmamakta, dernek yeri olarak kabul edilmektedirler. İbadet yeri statüsüne sahip mekânlar için sağlanan kolaylık ve avantajları kullanamamaktadırlar.

- Bursa'da bulunan, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait tarihi "Fransız Kilisesi Kültür Evi" Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne tahsisi ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin protokolü ile Katolik, Protestan ve Ortodoks cemaatlerince 2004 yılından beri kullanılmaktaydı. Ancak 2015 yılının sonunda Bursa Büyükşehir Belediyesi kiliselerin bilgisi dışında Vakıflar ile tahsisi kapatması sonucunda ibadet yeri sorunuyla karşılaşıldı. Yapılan görüşmeler sonucunda ibadet için kullanıma engele oluşturmayacak çözüm sürecine girilmiştir. Katolik, Ortodoks ve Protestan cemaatlerinin kiliseyi kullanması kesintiye uğramadan devam etmektedir.
- Yalova ilinde yaklaşık 1000 Hristiyan yaşamaktadır ve resmi bir kilise binasına sahip değildir. Yıllardır Yalova Belediyesi'nden ibadet yeri talep edilmektedir. Yalova Belediyesi Meclisi 06 Ocak 2016 tarihinde Yalova Işık Kilisesi Derneği'ne ait arazi ve taşınmazı oy çokluğu ile ibadet yeri olarak onaylamıştır, bu karar büyük sevinç yaratmıştır. Ancak bir aylık itiraz süresinin son gününde bir meclis üyesi karara itiraz etmiş ve tekrar oylama yapılarak bu sefer oy çokluğu ile önceki karar iptal edilmiştir. Bu karar Protestan toplumunda büyük üzüntüye neden olmuştur. Yalova Belediyesi ile görüşmeler devam etmektedir. İnanıyoruz ki yakın gelecekte bu sorunun çözümü için olumlu adımlar atılacaktır. Yalova Işık Kilisesi ibadetlerini mevcut dernek binasında sürdürmektedir.

Yalova Protestan toplumunun uzun süredir talep ettiği Hristiyan Mezarlığı Yalova Belediyesi tarafından 27.10.2016 tarihinde açılmıştır.

- Ordu ilinde yaşayan yaklaşık 250 Hristiyan'ı temsilen Protestan Kilisesi, kültür merkezi olarak kullanılan tarihi Taşbaşı Kilisesi'nin haftada bir gün ibadete açılması için başvuruda bulunmuş, ancak Ordu İl Turizm Müdürlüğü tarafından kilisenin arkeoloji müzesi olacağı gerekçesi ile talep reddedilmiştir.
- Diyarbakır Protestan Kilisesi, Diyarbakır Sur ilçesinde bulunan diğer kiliseler ve başka 6300 parsel ile birlikte 25 Mart 2016'da Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile kamulaştırılmıştır. Bu karara karşı hukuki süreç başlatılmıştır. Bu süreçte resmi yetkililer tarafından kiliselerin asli sahiplerine iade edileceği belirtilmiştir. Ancak Diyarbakır Protestan Kilisesi'nin daha sonradan edindiği binaya bitişik ve bahçe olarak kullanılan 3 parsel ile ilgili endişeler ve hukuki süreç devam etmektedir. Diyarbakır Protestan toplumu kilise binasının kullanımına ve ibadete devam etmektedir.

İbadet yeri sorunu ciddi bir sorun olarak devam etmektedir. 140'ın üzerindeki Protestan toplumu sadece 10 resmi kilise binasına sahiptir. Bunların 3 tanesi hariç diğerleri tarihi binalardır.

Dini Yayma Hakkı

2016 yılı içinde bu hakkın yasal olarak kullanılmasında çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Çoğunluğun inancı haricinde inanca sahip grupların inançlarını yayma girişimleri tehdit olarak algılanmaya devam etmektedir.

- 7 Nisan 2016 tarihinde Yalova'da Diriliş (Paskalya) Bayramı kutlaması nedeniyle tüm izinler alınarak stant kurulmuş ve insanlara davetiye dağıtılmıştır. Davetiye dağıtılması sırasında bir grup standın yanına gelerek küfür, tehdit ve hakaretlerde bulunmuş davetiyeleri yırtarak yerlere atmıştır. Polisin gelmesi üzerine saldırganlar uzaklaşmıştır. Polis koruma önlemleri almıştır. Polisin korumasına ve dağıtım izni olmasına rağmen olumsuz olaylara sebebiyet vermemek için davetiye dağıtımını iptal edilmiştir. Kişiler hakkında şikâyetçi olunmamıştır.
- Antep ve Çanakkale'de kamuya açık yerlerde inancını paylaşan bazı yerli ve yabancı uyruklu kişiler engelleme ve gözaltı ile karşılaşmıştır, daha sonra bu kişiler serbest bırakılmıştır.

15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra Protestan Kiliseler Derneği tüm Protestan topluluklara bir mektup göndermiştir. Ülkemizin bu hassas döneminde provokasyona ve provokatörlere fırsat vermemek için halka açık alanlarda müjdeleme (tebliğ), broşür dağıtımı vb. çalışmaların yapılmamasının uygun ve yararlı olacağı belirtilmiştir. Birkaç istisna dışında Protestan toplulukların bu tavsiyeye uyduğu gözlemlenmiştir.

Eğitimde Karşılaşılan Problemler ve Zorunlu Din Dersi

2016 yılında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (DKAB) ile ilgili ve muafiyet hakkı ile ilgili sorunlar yaşanmaya devam etmiştir. Muafiyet Hakkı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 9 Temmuz 1990 gün ve 1 sayılı "*Azınlık okulları dışında kalan ilk ve orta öğretim okullarında öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti uyruklu, Hristiyanlık ve Musevi dinlerine mensup öğrencilerin bu dinlerden birine mensup olduklarını belgelendirmeleri kaydıyla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine girmelerinin zorunlu olmadığı, ancak bu derse girmek istedikleri takdirde velilerinden yazılı dilekçe getirmelerinin gerekli olduğu hususunun kabulü kararlaştırıldı*" kararına istinaden uygulanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 3 Şubat 2015 tarihli il valiliklerine gönderilen yazısında, kimliğinde sadece Hristiyan ve Musevi yazanların DKAB dersinden muaf olacağına belirtilmesi, kimlik kartında din hanesi boş olanların veya Hristiyan mültecilerin bu derse girmek zorunda olmasına ve muafiyet hakkından yararlanamamasına neden olmuştur.^[4]

2016 yılında kimliklerinde din hanesi kısmında Hristiyan yazmasına rağmen, bazı okul yönetimleri ve İl, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri yukarıdaki kararlara ek olarak "Hristiyanlık ya da Musevilik (Yahudilik) dinlerinden birine mensup olduklarını bağlı buldukları dini merkezden belgelendirmeleri gerekmektedir" talebinde bulunmuşlardır.

İzmir'de 3 okulda, İstanbul ve Ankara'da en az bir okulda benzer talep iletilmiştir. Hatta bir okulda sözlü olarak vaftiz belgesi talep edilmiştir. Milli Eğitim Müdürlükleri veya okullar ile yapılan görüşmeler neticesinde sorunlar çözülmüştür, ancak tüm bu veriler göstermektedir ki, muafiyet hakkının kullanımı giderek zorlaştırılmaktadır. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın muafiyet hakkının korunması ve kolaylaştırılması konusunda sorumluluk alıp okul yönetimlerini ve Milli Eğitim Müdürlükleri'ni bu konuda bilgilendirmesi, olası hak ihlallerinin yaşanmasının önüne geçecektir.

2016 yılında birden çok vakada muafiyet hakkını kullanan Hristiyan çocuklar bu ders saatinde sınıfı terk ettikleri için, inançlarını açıklamak zorunda bırakıldıkları, öğrencilerin arkadaşları tarafından taciz edildiği, Müslüman olmaları telkini yapıldığı tarafımıza bildirilmiştir. Okul yönetimlerinin ve özellikle DKAB dersi öğretmenlerinin sorumluluk alması ve dini çoğulculuğun ve farklılığın normalliğinin tüm çocuklarca anlaşılabilmesinin çalışmaları, bu sorunların çözülmesinde önemli bir adım olacaktır.

Okullarda 5. ve 6. sınıf Hristiyan öğrencilerin kendi inançlarını öğrenebileceği seçmeli dersin müfredatı ve kitabının hazırlanması çalışmaları 2014 yılında tamamlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulmuş olmasına rağmen, 2016 yılında da bu konuda herhangi bir gelişme olmamıştır.

Din Görevlisi Yetiştirememe Sorunu

2016 yılında da, Türkiye'deki mevcut yasalar, Hristiyan din görevlisi yetiştirilmesine veya herhangi bir şekilde dini topluluk üyelerinin eğitilmesi amacıyla dinsel eğitim verecek okullar açılmasına olanak vermemiştir. Oysa din görevlisi yetiştirme hakkı, din ve inanç özgürlüğünün temel taşlarından biridir. Protestan toplumu bu sorunu şimdilik usta çırak yöntemi, yurt içinde verilen seminerler, yurt dışına öğrenci gönderme ve yabancı uyruklu din adamlarının ruhani desteği gibi yöntemlerle çözmeye çalışmaktadır.

2016 yılında özellikle yabancı uyruklu din adamlarına ve üyelerine karşı sınır dışı edilme, Türkiye'ye girişe izin verilmeme ve oturma izni veya vize vermeme vakaları yaşanmıştır.

- Gaziantep Kilisesi önderi Patric Jansen 26 Ağustos 2016 tarihinde Türkiye'ye girmek isterken ülkeye "Milli Güvenliğe Tehdit" nedeni ile sokulmamış ve geri gönderilmiştir. Patric Jansen önceki yıllarda sınır dışı edilmek istenmiş, ancak açtığı mahkemeyi kazanmasına rağmen OHAL kararnameleleri gerekçe gösterilmiştir.
- İzmir Diriliş Kilisesi önderi Andrew Craig Brunson 7 Ekim 2016 tarihinde karakolun evlerine bıraktığı çağrı kâğıdı üzerine eşi Norine Brunson ile birlikte gittikleri karakolda "Milli Güvenliğe Tehdit" nedeni ile sınır dışı edilmek üzere gözaltına alınmış ve geri gönderme merkezine gönderilmiştir. Norine Brunson yaklaşık 2 hafta sonra serbest bırakılmıştır. Andrew Craig Brunson 64 gün boyunca geri gönderme merkezinde tutulmuş, gönüllü olarak ülkeyi terk etme isteği kabul edilmemiş ve 09 Aralık 2016 tarihinde çıkarıldığı mahkemece FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olması gerekçesi ile tutuklanmış ve ceza evine gönderilmiştir. Hâlâ tutukluluğu ve mahkeme süreci devam etmektedir. Dosya üzerinde gizlilik ve kısıtlama kararı olduğu için suçlama gerekçelerine ve bilgilere ulaşma olasılığı şimdilik bulunmamaktadır.
- Ankara Kurtuluş Kilisesi üyesi Ryan Keating 8 Ekim 2016 tarihinde bir konferans için yurt dışına çıkarken ikamet izninin "Milli Güvenliğe Tehdit" nedeni ile iptal edildiği ve geri dönemeyeceği kendisine bildirilmiştir. Ailesi ve çocukları Türkiye'de olduğu için 17 Ekim 2016 tarihinde yeni vize alarak Türkiye'ye girmek istemiş, ancak ülkeye sokulmamış ve geri gönderilmiştir.

Yukarıdaki durumlara benzer birkaç vakalar daha yaşanmış, ancak bu raporda yer almak istemedikleri ya da sağlıklı bilgiye ulaşamadığımız için yer verilmemiştir. Son yıllarda benzer uygulamalarla karşılaşmıştır, ancak elimizde sağlıklı bir istatistik bulunmamaktadır.

Bu yaşanan olaylar özellikle yabancı uyruklu kilise üyeleri ve önderleri arasında büyük endişe yaratmıştır. Bu nedenle bazı kişiler kendi istekleri ile Türkiye'den ayrılmaya başlamıştır ve bu süreç devam etmektedir.

Tüzel Kişilik / Örgütlenme Hakkı

Tüzel Kişilik sorunu Türkiye'deki özellikle azınlık grupları olmakla birlikte tüm dini grupların sorunudur. Protestan toplumu 2016 yılında da ağırlıklı olarak bu sorunu dernekler kurarak veya kurulu bir derneğin temsilciliğini alarak çözmeye çalışmaktadır. 2016 yılı itibariyle, Protestan toplumu üyelerinin kurduğu 5 vakıf, 3 vakıf temsilciliği, 34 kilise derneği ve bunlara bağlı 30'un üzerinde temsilcilik bulunmaktadır. Dernekleşme eğilimi devam etmektedir. Ancak dernekler 'kilise' veya 'ibadet yeri' olarak kabul edilmemektedir. Dini toplulukların tüzel kişilik kazanma sorunu tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır ve mevcut yasal yol, toplulukların 'dini topluluk' olarak yasal bir kimliği olmasına fırsat vermemektedir. Buna ek olarak, mevcut 'dernekleşme' yolu, pek çok küçük kilise için karmaşık ve uygulaması zor görünmekte ve küçük topluluklar dernekleşme yolu ile yasal bir kimlik edinme konusunda çaresizlik yaşamaya devam etmektedirler. Bu sorun daha çok var olan bir kilise derneğinin temsilciliğini alarak çözülmeye çalışılmaktadır.

- İstanbul Yaşam Aile Kilisesi Derneği Üsküdar Temsilciliği, yerel ve bazı ulusal basında çıkan olumsuz ve karalayıcı haberlerin ardından Üsküdar Kaymakamlığı ve Emniyet güçleri tarafından mesai saatleri dışında iki kez Dernekler Kanunu'na aykırı şekilde denetlenmiştir.[5] Konu İç İşleri Bakanlığı Dernekler Genel Müdürlüğü'ne iletilmiştir.[6]

İnancı Açıklama Zorunluluğu

2016 yılında da kimliklerdeki din hanesi varlığını sürdürmüştür. Kimliklerdeki din hanesi, kişileri inançlarını açıklamaya zorlamakta ve yaşamın her alanında ayrımcılıkla karşılaşma riskini artırmaktadır. 2017'de dağıtılmaya başlanacak yeni kimliklerde, din hanesinin kimliğin görünen bölümünde değil de çip içinde olması bu riski azaltacağından çok olumlu bir adım olarak değerlendirilmektedir. Ancak din hanesinin kayıtlardan tamamen kaldırılması ve kişinin sözlü beyanının esas alınması talep edilmektedir.

Malatya Davası

18 Nisan 2007 tarihinde Malatya'da üç Hristiyan'ın acımasızca katledilişinin üzerinden neredeyse 9 yıl geçtikten sonra davanın ilk mahkeme aşaması 115. duruşmada sonuçlandı. Olay yerinde suçüstü yakalanan ve 2 yıldan uzun zamandır tutuksuz yargılanan 5 sanık, üçer kez ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. Büyük çoğunluğu kamu görevlisi olan 14 sanık beraat etti ve 2 askeri komutan yasadışı telefon dinlemeleri nedeni ile 6 yıl hapis cezası aldı. Mahkeme, 5 katil sanığa üçer kez ömür boyu hapis cezası vermesine rağmen, sanıkların yüksek mahkeme aşaması bitene kadar tutuksuz kalmalarına karar verdi. Bu karar mağdur yakınlarında ve toplumda büyük bir üzüntüye ve tepkiye neden oldu. Karara yapılan itirazdan bir gün sonra beş sanık kaçma şüphesi nedeniyle başka bir mahkeme tarafından tutuklanarak cezaevine gönderildi. Ayrıca mahkeme kararında bu beş kişinin kendiliğinden bu suçu işleyemeyecekleri ve arkalarında bir örgütün olduğu düşüncesi belirtilmesine rağmen, örgütle ilgili kanıt bulunamadığından, sanıklara terör örgütü üyeliğinden ceza verilmediği belirtildi.

Genel olarak kararın 9 yıl sonra olsa da çıkması memnuniyetle karşılanmış, ancak eylemin terör eylemi olarak nitelendirilmesi mağdur yakınlarını tatmin etmemiş ve kamu vicdanını yaralamıştır. Ancak mahkeme sonraki aşamalarda devam etmektedir. Bölge idare mahkemesi ve ardından Yargıtay aşaması olacaktır. Anayasa Mahkemesi'ne ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gitme olasılığı devam etmektedir.

Diyalog

2016 yılında Hükümet tarafından veya resmi kurumlar tarafından düzenlenen dini grupların davet edildiği toplantılara Protestan toplumu/kilise temsilcileri davet edilmemiştir. Bursa Protestan Kilisesi'nin ibadet yeri ile ilgili Vakıflar Müdürlüğü'nün ve vakıflardan sorumlu Devlet Bakanı'nın sorunun çözümüyle ilgili diyalog kurması ve olumlu adımların atılması kilise tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Kiliseler açısından büyük terör riski yaşanan 2016 yılında emniyet güçlerinin güvenlik konularında kiliselerle diyalog halinde olması, güvenlik önlemlerinin topluluğu rahatsız edecek veya taciz edecek şekilde uygulanmaması ve güven artırıcı önlemler neticesinde Protestan toplumu ibadet ve kutlamalarına sorunsuz devam edebilmiştir.

Protestan toplumu başta Hükümet, TBMM ve belediyeler olmak üzere tüm kamu kurumları ile ilişkilerin gelişmesine önem vermeye devam etmektedir.

Tavsiyeler

- Hükümet veya kamu kuruluşlarının Protestan toplumunu ilgilendiren konulardaki çalışmalarında toplumumuzla diyalog halinde olması, önyargıların aşılmasına ve sorunların çözülmesine katkı sunacaktır. Yaşanılan tecrübeler göstermiştir ki, iletişim kanalları açık olduğunda birçok sorun hızlıca çözüme kavuşturulmuştur.
- Hristiyanlara karşı hoşgörüsüzlük ve nefret suçlarının 2016 yılında da devam etmiş olması üzücüdür. Özellikle şikâyet konusu olan suçlarda, süreç hakkında mağdurların ve toplumun bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır.
- Türkiye'de tarihsel olarak kilise binaları bulunmayan Protestan toplumu için ibadet yeri kurma sorunu, yıllardır devam eden ve bir türlü çözüme kavuşturulamamış, dini dışı vurma hakkının temel bir unsuru olarak güncelliğini korumaktadır. Bu konuda acil olarak merkezi ve yerel yetkililerin gereken adımları atmaları gerekmektedir. Hristiyanların da mescit benzeri küçük ibadet yerleri kurabilmelerinin önü açılmalıdır. Belediyeler, Kültür Bakanlığı ve diğer resmi kuruluşlar, ellerinde bulunan ve amacı dışında kullanılan kilise binalarını en azından pazar günleri ve/veya dini bayramlarda kilise cemaatlerinin kullanımına açmalıdır.
- İnsan Hakları eğitimi çerçevesinde, ilgili kamu görevlilerine din ve vicdan özgürlüğü hakkının içeriği konusunda eğitim verilmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Hristiyan ailelerin ve çocukların maruz kaldıkları ve maruz kalma riskleri bulunan sosyal baskıyı ve damgalanmayı göz önünde bulundurarak, şikâyet edilmesini beklemeden, okullarda ve sınıflarda gayrimüslim öğrencilerin haklarını gözetmesi ve okulları muafiyet konusunda düzenli olarak bilgilendirmesi beklenmektedir. Bir arada yaşamaya ve inançlara saygıya dayalı kültürün gelişmesi konusunda temenninin ötesinde adımlar atılmalı ve uygulama denetlenmelidir.
- Seçmeli derslerle ilgili düzenlemeler yapılırken, okullardaki gayrimüslim öğrenciler de dikkate alınarak, İslam dini içerikli olmayan seçmeli derslere mutlaka yer verilmelidir.
- Toplum içinde farklı dinlere mensup kişilere karşı anlayış ve bu kişilerin de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak eşit haklara sahip olduğu fikri ve bir arada yaşama kültürü,

başta Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla olmak üzere, merkezi ve yerel yönetimlerce aktif olarak gündeme getirilmeli ve teşvik edilmelidir.

- İfade özgürlüğü sınırları içinde, medyada yer alan hoşgörüsüzlüğe ve ayrımcılığa neden olabilecek yazılı ve görsel yayınlar hakkında, hızlı ve etkin bir şekilde denetim mekanizması kurulması ve medyanın kendi içinde bir 'etik yayıncılık kodu' oluşturması gerekmektedir. Adli makamların şikâyet beklemeden nefret suçları ve söylemleri ile ilgili resen harekete geçmeleri sağlanmalıdır.

Saygılarımızla,
Protestan Kiliseler Derneği

[1] http://www.protestankiliseler.org/?page_id=638

[2] Toplumumuz, herkes için inanç özgürlüğünü savunmaktadır. Bu hak inanmama özgürlüğünü de içermektedir.

[3] Yılda bir kez bazı tarihi kiliselerde Ortodoks cemaatlere izin verilmektedir. Sümela Manastırı, Ahtamar Kilisesi vb.

[4] Ülkemizde Protestan toplumunun büyük kısmının kimliklerinde İslam yazmakta veya boş bırakılmaktadır. Muafiyet hakkının daraltılması birçok aileyi çok yakından etkilemektedir. Hristiyan mültecilerin bu dersi almaya zorlanması ayrıca dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

[5] 5253 Sayılı Dernekler Kanunu'nun ilgili maddesi şöyledir: **Madde 19-** ...Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülkî idare amiri tarafından denetlenebilir. Bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemez. İçişleri Bakanlığı ve mülkî idare amirlerinin yapacağı denetimler mesai saatleri içerisinde yapılır. Bu denetimler en az yirmidört saat önce derneklere bildirilir.

[6] Rapor yazım sürecinde yapılan faaliyetler tüzükte açıkça belirtilmesine ve kanunlara uygun olduğu halde, İstanbul Valiliği'nden Derneğin ve temsilciliğin faaliyetlerinin mevzuata uygun olmadığı ve yaptırım uygulanacağını belirten bir yazı derneğe tebliğ edilmiştir.